

1
Universitetet i Trondheim
Vitenskapsmuseet
Zoologisk avdeling
7004 TRONDHEIM

UTLÅNSTID MAX. 1 MND

UNIVERSITETET I TRONDHEIM
DET KGL. NORSKE
VIDENSKABERS SELSKAB
MUSEET
BOTANISK AVDELING

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET ^{1P}

rappport

ZOOLOGISK SERIE 1974-15

Ornitologiske undersøkelser i
Rusasetvatnet, Ørland kommune,
Sør-Trøndelag.

Jon Suul

Universitetet i Trondheim

REFERAT

Suul, Jon. 1974. Ornitologiske undersøkelser i Rusasetvatnet, Ørland kommune, Sør-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser.* 1974-15: 1-32.

Rapporten gir en oversikt over undersøkel- sene i 1974 og en sammenstilling av alle tilgjengelige ornitologiske data fra området i tidsrommet 1958-1974, dvs. 17 år. Det gis en generell orientering om vern av våtmark og om næringsrike vatn i landsdelen. En kommer inn på Rusasetvatnets betydning i lokal, regio- nal, fylkes- og nasjonal/internasjonal sammenheng.

Sammen med Lillevatnet, Agdenes, utgjør Rusasetvatnet de 2 eneste ferskvannslokalitetene i lav- landet i Sør-Trøndelag fylke som er særlig verneverdig ut fra ornitologiske kriterier, dvs. under 0,5% av lav- landsvatna i fylket. Rusasetvatnets verdi som fugle- lokalitet er vel dokumentert, og det er naturlig at et naturreservat blir opprettet for å ta vare på området.

Jon Suul, Universitetet i Trondheim, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Zoologisk avdeling, N-7000 Trondheim.

Universitetet i Trondheim, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet.

Undersøkelsen er utført etter oppdrag fra Miljøvern- departementet.

ISBN 82-7126-055-3

INNHOOLD

REFERAT	
BESKRIVELSE AV OMRÅDET	3
Geografi	3
Topografi, hydrologi m.m.	3
Inngrep/påvirkning	3
UNDERSØKELSENE 1974	6
Undersøkelsesdager 1974	6
Andre opplysninger	6
ARTSLISTE OVER FUGLEFAUNAEN I RUSASETVATNET	11
Kommentarer til artslisten	13
SAMMENFATNING AV FUGLELIVET VED/I RUSASETVATNET	20
GENERELT OM VERN AV VÅTMARKSOMRÅDER	22
NÆRINGSRIKE VATN	23
RUSASETVATNET I LOKAL SAMMENHENG	24
RUSASETVATNET I REGIONAL SAMMENHENG	26
RUSASETVATNET I FYLKESAMMENHENG	28
RUSASETVATNET I NASJONAL/INTERNASJONAL SAMMENHENG	29
VERNETILTAK	30
LITTERATUR	32

BESKRIVELSE AV OMRÅDET

Geografi

Rusasetvatnet ligger i Ørland kommune, Sør-Trøndelag fylke, den geografiske posisjon er: ca. $63^{\circ} 43' 50''$ N - $9^{\circ} 43' 25''$ E. Området ligger øst i kommunen ved foten av Rusasetfjellet/Vardheia midt mellom Bjugn fjorden og Stjørnfjorden (se kart).

Topografi, hydrologi m.m.

Rusasetvatnet med Lillevatnet som er en del av hovedvatnet, men skilt fra dette med en smal passasje, ligger 15 m.o.h. Selve vatnet er 413 daa stort ved høyeste vannstand. Største dyp er oppgitt til ca. 1,5 m. Området rundt vatnet er flatt (for det meste myr), på vestsiden ligger en rad knauser/lyngheier som skjærer vatnet fra resten av "Ørlandsflaten". Det totale nedslagsfelt er beregnet til 5.765 daa, vatnet medregnet. Myrflatene - Vassmyra og Hammarmyra - henholdsvis på vest- og østsiden, har et areal på 420 daa. Tilsammen er det aktuelle området ca. 1.000 daa (delvis etter Johs. Bergedalen, 1974).

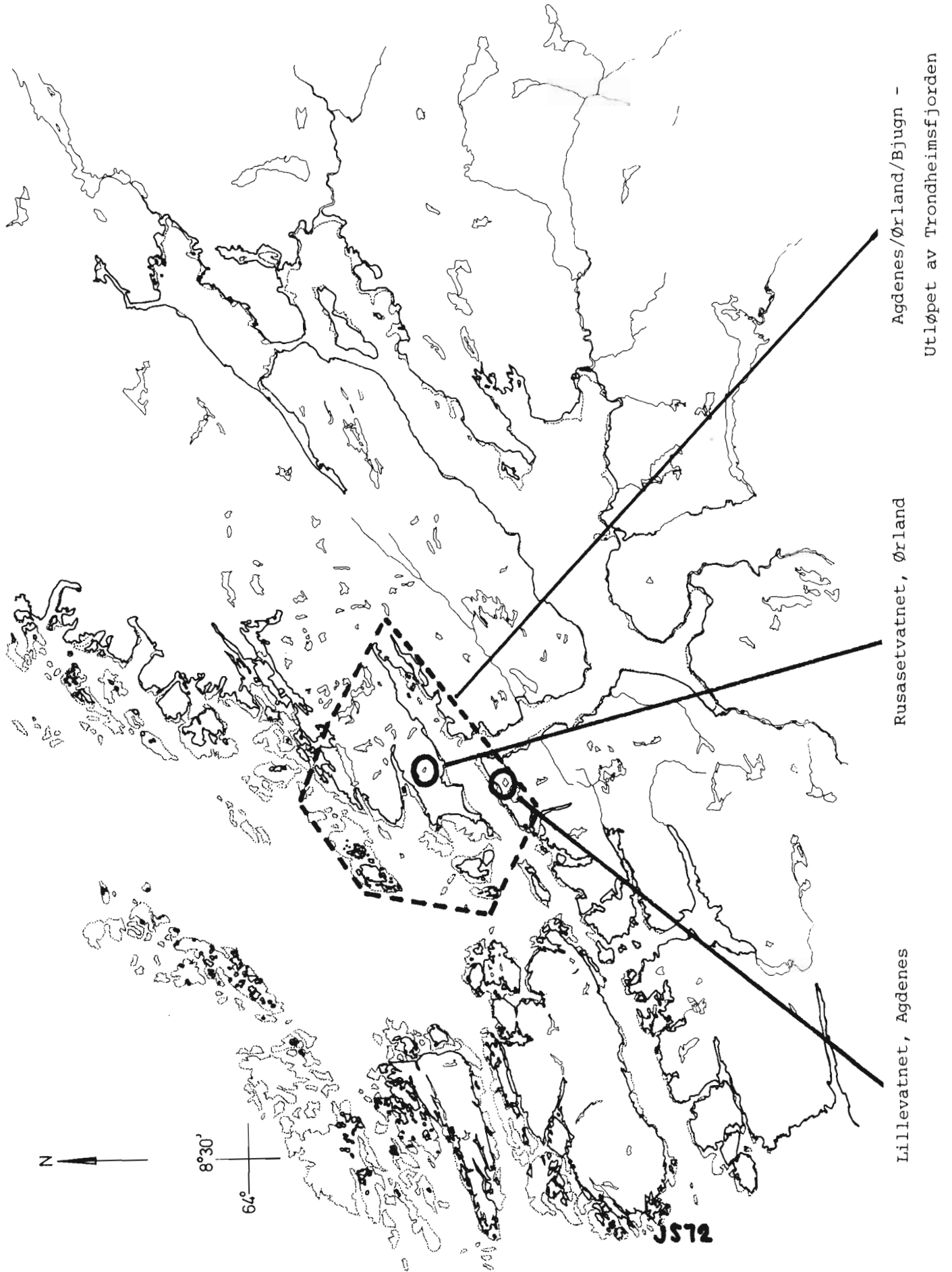
Rusasetvatnet er Ørland kommunes drikkevannskilde, men ny kilde søkes i Bjugn. De klimatiske forholdene i Ørlandsområdet er preget av kystværtypen, gjennomsnittlig nedbørsmengde er ca. 1.000 mm pr. år.

Når det gjelder vegetasjon henvises det til annen rapport om Rusasetvatnet som utarbeides av John W. Jensen m.fl., DKNVS, Museet i Trondheim.

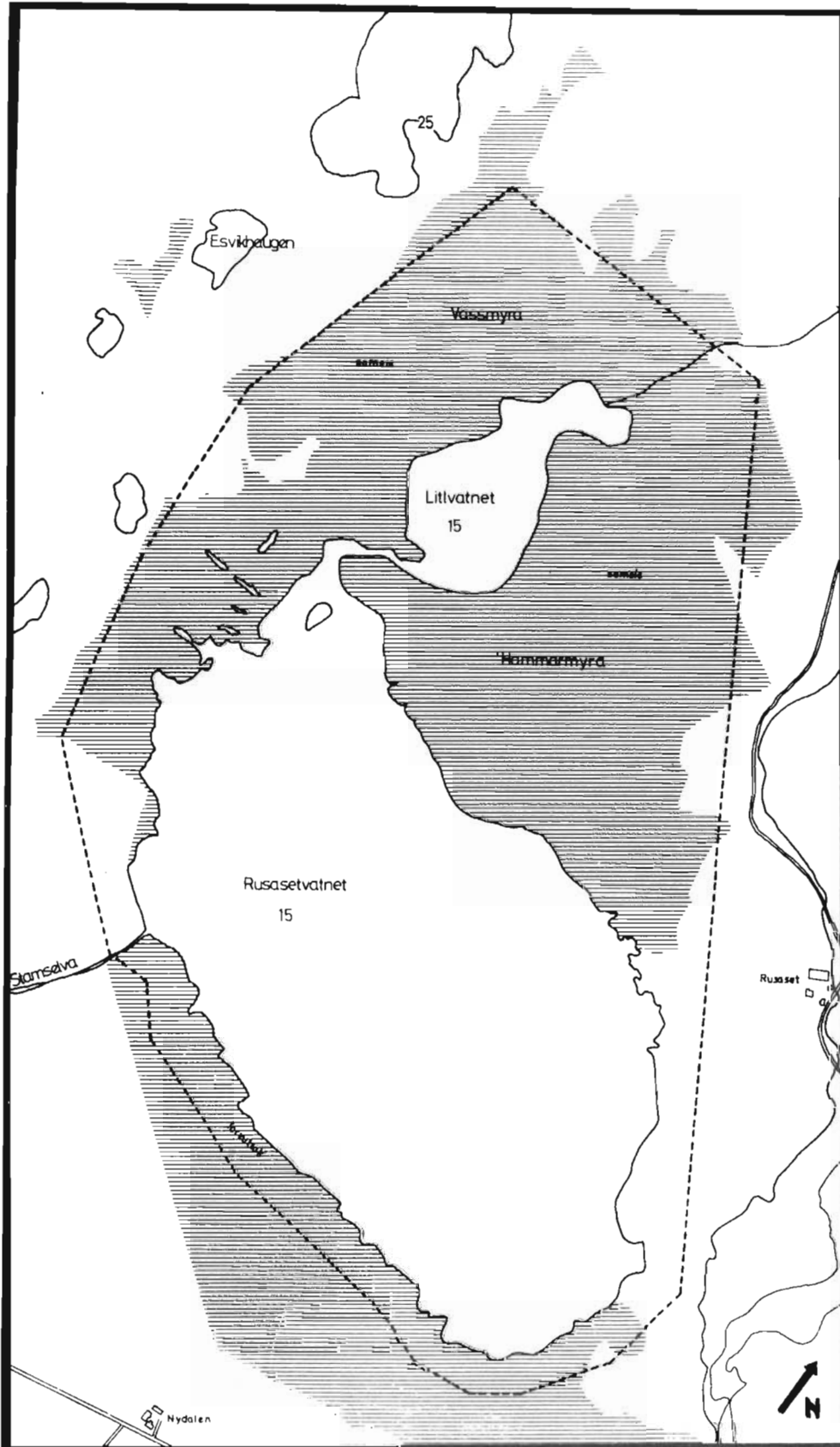
Inngrep/påvirkning

Rusasetvatnet med omgivelser er kulturpåvirket. Vatnet er delvis oppdemt. Under siste krig grov tyskerne en kanal fra Ørnlibekken til Rusasetvatnet for å øke vanntilførselen, denne kanalen ble stengt senere.

Særlig i Vassmyra ble det tidligere tatt ut en del torv, denne virksomheten er nå avsluttet, og sårene er iferd med å forsvinne på grunn av gjengroing og tilvekst av kratt. Dette har til en viss grad begünstiget fuglelivet i området. En falleferdig bu etter torvtakingen står i området. En må regne med at området tilføres en del næringsstoffer (silosaft, kloakk etc.) via Reitbekken som renner inn i området fra nord,

Figur 1. Geografisk beliggenhet.

Figur 2. Rusasetvatnet, Ørland med omgivelser. Målestokk ca. 1:8500.
Forslag til reservatgrense, naturvernkonsulent.

dertil må en regne med avrenning fra nærliggende jordbruksarealer.

Ingen anlegg, stier, luftledninger eller andre menneskeverk preger området.

UNDERSØKELSENE 1974

Undersøkelsene ble foretatt i tidsrommet 8. mai-3. oktober 1974 for å få et inntrykk av variasjon i fuglefaunaen i området både i trekkperiodene og i hekketida. Ved siden av dette ble området undersøkt 3 dager i april i forbindelse med tilfeldige besøk på Ørlandet. Dessuten har jeg mottatt en rekke notater fra andre observatører.

Området ble dessverre dårlig undersøkt i sommermånedene juni-juli grunnet annet registreringsarbeid. De fleste besøkene i området er gjort i tidsrommet kl. 1000-kl. 1700, og dette kan være et dårlig tidspunkt på døgnet for å registrere en del arter.

Undersøkelsesdager 1974

<u>måned</u>	<u>undertegnede</u>	<u>andre</u>
mars	-	30
april	3, 4 og 22	-
mai	8 og 30	5, 15 og 23
juni	-	-
juli	3	4 og 27
august	1, 17 og 18	18 og 29
september	5, 6 og 13	9 og 13
oktober	3	-
Sum	13	10
Antall dager totalt: 21 (23 besøk)		

Andre opplysninger

Ingen ornitologiske data er publisert fra området. Når det gjelder notater fra området gjort av andre, har jeg mottatt en rekke opplysninger. Følgende personer har bidratt med opplysninger:

Rolf Dahlby (R.D.), Brekstad	1958 - 1973
Rolf Skogstad (R.S.), Brekstad	1968 - 1974
Bjørn Lysklett (B.L.), Trondhiem	1970 - 1973
Otto Frengen (O.F.), Trondheim	1973
Tor Bollingmo (T.B.), Trondheim	1974
I. Spikkeland (I.S.), p.t. Brekstad	1974
Jan Sand (J.S.), Trondheim	1974

Dessuten besøkte undertegnede området 6. juli 1973.

Således foreligger spredte opplysninger om fuglelivet i området i tidsrommet 1958 - 1974, dvs. 17 år.

Jeg vil benytte anledningen til herved å takke alle som har bidratt med opplysninger slik at denne rapport har kunnet bli så fullstendig som mulig. I kommentarene til artslisten er observatørens initialer benyttet (se ovenfor), observasjoner uten bokstaver er gjort av undertegnede.

Tabell 1. Oversikt over observasjoner fra Rusasetvatnet gjort av undertegnede i 1974

Art	Dato:	3.4.	4.4.	22.4.	8.5.	30.5.	3.7.	1.8.	17.8.	18.8.	5.9.	6.9.	13.9.	3.10.
Heire		1		2		1					1			20
Sangsvane		7												
Stokkand		120	90	15	4+	29+	20	23	58+	75		1	10+	
Brunnakke				6	5		4	6			106+	110	200+	150+
Krikkand				35+	7+	6		3+	20	25	11	10+	1	3+
Knekkand						2		2						
Toppand					5+	4		1	1	1				
Kvinand		20	45+		2			1					2	5
Siland													6	2
Spurvehauk											1			
Myrhauk											1			
Sothøne ^x				4	H5+	H2+	5+	4+	9	8+	8+	8+	5	4
Tjeld		6	5					1						
Vipe		10	10	12	13	60+	147+	60+	66+	75				
Enkeltbekkasin				1	8+	3+	4	1	2	5+	1	3	1	1
Rugde							1							
Storspove		5	6	6	5	8+	6+	3						
Rødstilk						1								
Brushane						1			6		41	40		
Svartbak			1			2+	8							
Gråmåse						10+	5							40
Sildemåse						40+								
Fiskemåse		20+	20+	25+	15	25+	100+	25+					70	

Tabell 1 forts.

Art:	Dato:	3.4.	4.4.	22.4.	8.5.	30.5.	3.7.	1.8.	17.8.	18.8.	5.9.	6.9.	13.9.	3.10.
Hettemåse						2			1					1
Makrellterne							1							
Rødnebbterne						8								
Terne sp.						11+	2							
Ringdue					H5						1			1
Lerke				fl.	fl.	2	2+							2
Sandsvale					25+	1								
Taksvale					50+									
Låvesvale					10+	50+	25+	15	10+	15	10+	10+	4	4
Heipiplerke				1	fl.	fl.	fl.	fl.	fl.	fl.	30+	25+	40+	10
Linerle						1					2		1	1
Står		fl.	fl.	fl.	H10+	6		1		100+				300+
Skjære											1		2	
Kråke		fl.	fl.		fl.	2	4	1	1	1	1	3	3	2
Ravn							1		2		1	1	1	
Gjerdsmett														1
Jernspurv						2	1	2						
Hagesanger						1	1							
Tornsanger							2	1						
Løvsanger						fl.	fl.	fl.	4	4				
Gransanger					1	fl.	fl.	fl.						
Sivsanger							1							
Fuglekonge														5+
Steinskvett							1							

Tabell 1 forts.

Art:	3.4.	4.4.	22.4.	8.5.	30.5.	3.7.	1.8.	17.8.	18.8.	5.9.	6.9.	13.9.	3.10.
Buskqvett					1	3							
Rødstrupe					1		1						
Svarttrost	1			1	5	2						1	
Rødvinge			3	fl.	fl.	fl.	fl.	1	2+	1	1	1	25+
Måltrost				1	2+	2+				1			1
Gråtrost	12	fl.	fl.	fl.	Hfl.	fl.	fl.	4	5+	12	20+	1	350+
Granmeis	2	1					1						1
Løvméis									2				4
Kjøttmeis	2	3		1			1						3
Gråspurv				15		30		2					5
Bokfink				fl.	fl.	fl.			2				10
Bjørkefink						3						10+	35+
Dompap												1	2
Grønnefink	1											1	5
Grønnsisik								10					
Bergirisk	12	27+	20+	15									
Gråsisik						8+	20+	6+	10+	20+	25+	10+	5
Sivspurv			fl.	tk.	Htk.	fl.	fl.	2				1	
Gulspurv	fl.	fl.	fl.	fl.	fl.	fl.	fl.			1	3+	1	10

Sum arter: 65

Tegnforklaring: + : Minimum, f.eks. 5+ er minst 5 individer. tk. : Tallrik forekomst, antall ikke bestemt.
H : Hekkefunn x : For sothøne er bare voksne fugler tatt med (NB!).
fl. : Flere individer, antall ikke bestemt.

ARTSLISTE OVER FUGLEFAUNAEN I RUSASET VATNET

Art	Forekomst		Art	Forekomst	
Storskarv	(o)	+	Småspove	t	+
Heire	ST	++	Strandsnipe	t	+
Sangsvane	TO	++	Grønnstilk	t	+
Canadagås	T	++	Rødstilk	hT	+
Gravand	t	+	Sotsnipe	t	+
Stokkand	HTO	+++	Brushane	h?T	(+)++
Krikkand	hT	+++	Myrsnipe	t	+
Brunnakke	hT	+++	Tjuvjo	s	+
Stjertand	t	+	Svartbak	So	++
Knekkand	h?st	+	Gråmåse	So	+++
Skjeand	h?st	+	Sildemåse	S	+++
Toppand	hT	++	Fiskemåse	HT	+++
Kvinand	TO	+++	Hettemåse	HT	++
Havelle	t	+	Makrellterne	(S)	(++)
Siland	ht	++	Rødnebbterne	(S)	(++)
Laksand	t	+	Terne sp.	S	+++
Lappfiskand	t	+	Ringdue	H	++
Fjellvåk	t	+	Tyrkerdue	t	+
Hønehauk	t	+	Gjøk	T	+
Spurvehauk	t	+	Jordugle	t	+
Myrhauk	t	+	Tårnsvale	t	+
Falk sp.	t	+	Flaggspett	t	+
Trane	t	+	Lerke	HT	++
Myrrikse	st	+	Taksvale	ST	++
Åkerrikse	s	+	Låvesvale	ST	+++
Sivhøne	t	+	Sandsvale	ST	++
Sothøne	HT	+++	Heipiplerke	HT	+++
Tjeld	(h)S	+	Linerle	HT	++
Vipe	HT	+++	Varsler	t	+
Enkeltbekkasin	HT	+++	Stør	HT	+++
Rugde	s	+	Skjære	SO	++
Storspove	HT	+++	Kråke	SO	++

Art	Forekomst	Art	Forekomst
Ravn	SO ++	Gråtrost	HT +++
Gjerdsmett	t +	Måltrost	hT ++
Jernspurv	hT ++	Granmeis	STO ++
Hagesanger	h +	Løvmeis	hTO ++
Munk	h? +	Blåmeis	so +
Tornsanger	hT ++	Kjøttmeis	hO ++
Løvsanger	HT +++	Trekryper	t +
Gransanger	hT +++	Gråspurv	S +++
Sivsanger	h +	Bokfink	HT +++
Fuglekonge	T ++	Bjørkefink	hT +++
S/h fluesnapper	t +	Dompap	TO (+)++
Grå fluesnapper	t +	Grønnfink	TO +++
Steinskvett	hT (+)++	Grønnsisik	t ++
Buskskvett	hT (+)++	Bergirisk	hT +++
Rødstrupe	h(T) (+)+	Gråsisik	T +++
Ringtrost	t ++	Sivspurv	HT +++
Svarttrost	hT +++	Gulspurv	HTO +++
Rødvingetrost	HT +++	Vierspurv	t +
		Snøspurv	t +

Sum pr. 1. november 1974: 100 arter

Tegnforklaring:

- H = hekkefugl
- h = sannsynlig hekkefugl
- T = vanlig trekkgjest
- t = sporadisk/sjelden trekkgjest
- O = vanlig overvintrende art
- o = sporadisk/sjelden overvintringsgjest
- S = vanlig oversomrende art
- s = sporadisk i sommerhalvåret
- +++ = tallrik
- ++ = mindre tallrik
- + = fåtallig

Kommentarer til artslisten

1. *Storskarv* (*Phalacrocorax carbo*). Ett individ ble tilfeldig observert i vatnet (!) 1. januar 1972 (R.S.). Det var en mild periode og vatnet var åpent.
2. *Hegre* (*Ardea cinerea*). Arten opptrer regelmessig i området fra isen går og så lenge vatnet er åpent, vanligvis enkeltindivider eller opp til 5 fugler sammen, max. antall: ca. 25.
3. *Sangsvane* (*Cygnus cygnus*). Sangsvanene har årvisst tilhold i Rusasetvatnet, særlig Lillevatnet, spesielt i mars-april, vanligvis i antall opp til 15 individer, max. antall : 24.
4. *Canadagås* (*Branta canadensis*). Canadagjess er utsatt og hekker i de nærliggende Eidsvatnet og Brekkvatnet i Bjugn. Fuglene streifer en del omkring og sees av og til også i Rusasetvatnet.
5. *Stokkand* (*Anas platyrhynchos*). Noen par hekker årvisst ved Rusasetvatnet. Inntil 50-60 individer myter i området. I trekketidene opptrer arten vanlig, i størst antall er den å treffe om våren (april), max. antall over 120 individer. Arten dukker opp i vatnet så snart isen går opp.
6. *Stjertand* (*Anas acuta*). Kun 2 observasjoner foreligger: 2 individer 19. april 1969 (R.S.) og 1 individ 16. september 1973 (O.F.).
7. *Brunnakke* (*Anas penelope*). Arten er en vanlig trekkgjest i Rusasetvatnet, om høsten er den den dominerende arten blant andefuglene og opptrer i antall over 200 individer. 15. september 1973 ble 217 individer notert (O.F. m.fl.) og under undersøkelsene i 1974 ble over 200 individer observert 13. september. Om våren opptrer arten i mindre antall (inntil 10 individer) sammen med andre gressender. Enkelte individer opptrer også om sommeren, og arten kan muligens hekke i området.
8. *Krikkand* (*Anas crecca*). Arten opptrer vanlig i vatnet i trekketidene vår og høst, mer sporadisk midt på sommeren, men arten hekket høyst sannsynlig i 1972 (B.L.). Max. antall: inntil 40 individer.
9. *Knekkand* (*Anas querquedula*). Denne sjeldne anda er observert i vatnet 30. mai 1971, 1 ♂ (B.L.), 30. mai 1974, 1 par, 1. august 1974, 1 par og 18. august 1974, 3 individer (R.S.). Mulig hekking 1974?
10. *Skjeand* (*Anas clypeata*). Også skjeanda hører med til våre sjeldne ender. Arten er observert i Rusasetvatnet 29 mai 1971, 1 par (B.L.), 7. mai 1972, 2 individer (R.S.), 5. mai 1973, 4 individer (R.S.), 11. juni 1973, 1 par (B.L.) og 6. juli 1973, 4 individer. Mulig hekking 1973?

11. *Gravand* (*Tadorna tadorna*). En ♀ ble sett 20. april (B.L.), 3 individer 23. april og 5. mai, 1 individ, 22. mai alle i 1973 (alle R.S.). Arten har vært i sterk framgang i Ørlandsområdet de senere årene.
12. *Toppand* (*Aythya fuligula*). Arten opptrer regelmessig i området i størst antall om våren (inntil 10 individer). Enkeltindivid oversommer/myter i vatnet, og arten skulle ha gode muligheter til å finne hekkeplasser. Et hekkefunn konstatert: En ♀ med en unge ble observert 17. august 1973 (B.L.), muligens også hekking i 1974.
13. *Kvinand* (*Bucephala clangula*). Regulær trekkgjest både vår og høst, arten opptrer i størst antall om våren (april), inntil 50 individer. Arten dukker opp så snart isen går, om høsten kommer de første i begynnelsen av august.
14. *Havelle* (*Clangula hyemalis*). 1 ♀ ble observert 16. september 1973 (O.F. m.fl.).
15. *Siland* (*Mergus serrator*). Arten opptrer regelmessig i mindre antall i trekketidene, max. antall observert: 6 individer 13 september 1974. År om annet kan arten opptre i vatnet også om sommeren, og det er sannsynlig at arten hekker av og til (R.S.).
16. *Laksand* (*Mergus merganser*). Følgende observasjoner foreligger: 4 individer 26. april 1970, 2 individer 7. mai 1972, 9 individer 25. oktober 1972 og 2 individer 23. april 1973 (alle R.S.).
17. *Lappfiskand* (*Mergus albellus*). Denne sjeldne arten er observert i vatnet 28. april 1968, 8 individer (R.S.).
18. *Fjellvåk* (*Buteo buteo*). Ett individ ble sett 29. mai 1971 (B.L.).
19. *Hønsehauk* (*Accipiter gentilis*). Ett individ ble sett 22. mai 1973 (R.S.).
20. *Spurvehauk* (*Accipiter nisus*). Ett individ hadde tilhold i området 8. august 1972 (B.L.), ett individ ble sett 5. september 1974.
21. *Myrhauk* (*Circus cyaneus*). Ett hunnfarget individ ble observert 5. september 1974.
22. *Småfalk* sp. (*Falco* sp.). En ubestemt falk ble sett 5. mai 1974 (J.S. m.fl.).
23. *Trane* (*Grus grus*). Ett individ ble sett ved vatnet 20. mai 1974 (Ivar Wallum pers. meddelt R.S.), arten er sjelden i ytre Trøndelag.
24. *Myrrikse* (*Porzana porzana*). Ett individ av denne sjeldne arten hadde tilhold i Rusasetvatnet 20. juni 1960 (R.D.). Den 19. og 20. august 1973 ble ett individ hørt ved 9-tiden om kvelden (B.L.).

25. *Åkerrikse* (*Crex crex*). Ett individ ble hørt 20. juni 1960, og ett individ 11. juli samme år (R.D.).
26. *Sivhøne* (*Gallinula chloropus*). Ett individ av denne sjeldne arten ble sett 16. mai 1960 (R.D.).
27. *Sothøne* (*Fulica atra*). Rusasetvatnet er en av de få stedene i fylket hvor sothøna har fast tilhold, første konkrete bevis for hekking foreligger allerede fra 1960, voksenfugl med unger observert 20 juni (R.D.). Siden da har arten antakelig hekket årvisst. I 1974 må en regne med at 2-5 par har hekket i området (2 reirfunn). Arten er vanskelig å taksere da den skjuler seg i vegetasjonen, men 3 voksne og 20 ungfugl ble sett 29. august d.å. (I.S.), den 17. august d.å. ble 9 voksne individer sett. Arten kommer til hekkeplassen i slutten av april og forlater området i september/oktober.
28. *Tjeld* (*Haematopus ostralegus*). Arten opptrer sparsomt, men regelmessig i området i sommerhalvåret, flest om våren. Arten hekker sannsynligvis på dyrket mark i nærheten.
29. *Vipe* (*Vanellus vanellus*). Enkelte par hekker årvisst i området (blant annet reirfunn 1970, -72 og -74). Arten forekommer regelmessig under vårtrekket. Om sommeren og ut til slutten av august samles store flokker vipere på myrene ved vatnet (opp til 500 eks. 6. juli 1973). Området fungerer som hvileplass.
30. *Enkeltebekkasin* (*Gallinago gallinago*). Vanlig art i området, særlig har arten tilhold i sumpområdene nord for Lillevatnet og trolig hekker flere par her, et reirfunn foreligger fra 26. juni 1972 (B.L.). Arten har tilhold i området fra april til ut oktober, max. antall: min. 10-12 individer samtidig i sumpen.
31. *Rugde* (*Scolopax rusticola*). Ett individ observert trekkende over området 17. juni 1972 (B.L.), ett individ observert 3. juli 1974.
32. *Storspove* (*Numenius arquata*). Minst 1-2 par hekker årvisst i området, reirfunn foreligger fra 1970 (B.L.), inntil 16 individer er observert samtidig, 4. juli 1974 (I.S.).
33. *Småspove* (*Numenius phaeopus*). Arten er observert tilfeldig i utkanten av området 19. og 20. juni 1972, henholdsvis 3 og 7 individer (B.L.).
34. *Strandsnipe* (*Tringa hypoleucos*). 3 observasjoner foreligger: 3 individer pinsen 1970, 1 individ 13. og 16. august 1973 (B.L.).
35. *Grønnstilk* (*Tringa ochropus*). Arten er sett en gang: 2 individer 22. mai 1973 (R.S.).

36. *Rødstilk* (*Tringa totanus*). Årviss og regelmessig i sommermånedene, men forekommer bare i mindre antall. Oppførsel som tydet på hekking ble observert i pinsen 1970 (B.L.).
37. *Sotsnipe* (*Tringa erythropus*). Ett individ (♂) ble sett i pinsen 1970 (B.L.). Arten er sjelden på vårtrekk i Trøndelag.
38. *Brushane* (*Philomachus pugnax*). I mai måned de senere årene har brushøns hatt tilhold i sumpen nord for Lillevatnet hvor de har drevet kurtise/spill, inntil 10 individer er observert samtidig på spillplassen. Det er mulig at arten kan ha hekket i området, arten burde finne gunstige lokaliteter her. Om høsten da Ørlandet innvandres av brushøns, treffes flokker også i Rusasetvatnet (avhengig av vannstanden?), blant annet ble 41 individer notert 5. september 1974.
39. *Myrsnipe* (*Calidris alpina*). Arten er sett en gang: 1 individ tilfeldig 3. juni 1972 (R.S.).
40. *Tjuvjo* (*Stercorarius parasiticus*). 2 individer ble sett 27. juni 1972, 1 individ 10. juni 1973 og 2 individer 24. juni 1973 (B.L.).
41. *Svartbak* (*Larus marinus*). Svartbaken opptreer regelmessig i området hele året sammen med andre måsearter (se disse), men i mindre antall.
42. *Gråmåse* (*Larus argentatus*). Arten opptreer vanlig i området (antall opp til 100) og søker hit blant annet for å vaske fjærdrakten og hvile sammen med andre måsearter.
43. *Sildemåse* (*Larus fuscus*). Arten opptreer regelmessig sammen andre måsearter i antall opp til 50 individer, se også 42.
44. *Fiskemåse* (*Larus canus*). Arten hekker sannsynligvis regelmessig ved vatnet, kun et reirfunn foreligger (17. juni 1972, B.L.). Som de andre måsene søker arten hit for å vaske fjærdrakten og hvile, inntil 350 individer er observert.
45. *Hettemåse* (*Larus ridibundus*). Arten opptreer regelmessig i området i mindre antall (max. 10 individer samtidig). Ett reirfunn foreligger fra 11. juni 1973 (B.L.).
46. *Makrellterne* (*Sterna hirundo*). 4-5 individer ble sett 27. juli 1974 (O.F.) og 1 individ 1. august 1974.
47. *Rødnebbterne* (*Sterna paradisaea*). 8 individer holdt til ved vatnet 3. og 4. juli 1974.

- 46 + 47. Terne sp. (*Sterna paradisaea*/*hirundo*). En del terner besøker området regelmessig i sommermånedene, men de er vanligvis ikke blitt artsbestemt (opp til 20-25 individer).
48. *Ringdue* (*Columba palumbus*). Arten har fast tilhold i området, ett reir ble funnet 30. mai 1974. Inntil 5 individer er sett samtidig.
49. *Tyrkerdue* (*Streptopelia decaocto*). Den 13.-16. august 1973 hadde ett individ tilhold i området (B.L.).
50. *Gjøk* (*Cuculus canorus*). Regelmessig observasjoner av enkeltindivider foreligger fra mai-juni (B.L.).
51. *Jordugle* (*Asios flammeus*). En observasjon foreligger: 1 individ ble sett 5. mai 1973 (R.S.).
52. *Tårnsvale* (*Apus apus*). 4 individer observert 17. august 1974.
53. *Flaggspett* (*Dendrocopos major*). Ett individ ble sett 6. september 1974 i forbindelse med høstens invasjon av flaggspett.
54. *Lerke* (*Alauda arvensis*). Arten er vanlig, har fast tilhold i området og hekker i tilknytning til nærliggende landbruksområder, ett reirfunn foreligger fra pinsen 1970 (B.L.).
55. *Sandsvale* (*Riparia riparia*). Arten furasjerer sammen med andre svaler regelmessig i området. Arten ble konstatert hekkende ved vatnet 24. juni 1973, minst 4 reir (B.L.).
56. *Låvesvale* (*Hirundo rustica*). Låvesvalen er den vanligste av svalene i området, arten hekker på gårdene i nærheten.
57. *Taksvale* (*Delichon urbica*). Opptrer liksom de andre svalene regelmessig ved vatnet. Tilsammen kan av og til 1-200 svaler holde til ved vatnet.
58. *Heipiplerke* (*Anthus pratensis*). Arten er vanlig i området og har særlig tilhold ved myrområdene, opptrer i trekketidene, særlig om høsten, tallrikt.
59. *Linerle* (*Motacilla alba*). Arten opptrer regelmessig, men i lite antall. Ett reirfunn 30. mai 1971 (B.L.).
60. *Varsler* (*Lanius excubitor*). Ett individ ble sett 4. mai 1960 (R.D.).
61. *Stær* (*Sturnus vulgaris*). Vanlig art i området, særlig tallrikt i trekketidene. 8. mai 1974 ble et par funnet hekkende i en andeholk ved vatnet.
62. *Skjære* (*Pica pica*). Regelmessig, men fåtallig forekommende i området, arten hekker i nærheten, forekommer hele året.

63. *Kråke* (*Corvus corone coruix*). Regelmessig, men ikke observert tallrik i området, forekommer hele året.
64. *Ravn* (*Corvus corax*). Arten hekker (1 par) sannsynligvis i Rusasetfjellet og besøker området regelmessig.
65. *Gjerdesmett* (*Troglodytes troglodytes*). Ett individ ble sett 3. oktober 1974.
66. *Jernspurv* (*Prunella modularis*). Arten hekker trolig årlig i løvskogen nord i området, men forekommer i mindre antall.
67. *Hagesanger* (*Sylvia borin*). Arten ble hørt syngende 30. mai og 3. juli 1974 og hekket sannsynligvis.
68. *Munk* (*Sylvia atricapilla*). En syngende fugl ble hørt 4. juli 1974 (I.S.).
69. *Tornsanger* (*Sylvia communis*). Arten har årvisst tilhold i området, og minst 1-2 par hekker trolig årlig.
70. *Løvsanger* (*Phylloscopus throchillus*). Den vanligste av sangerne i området, arten har særlig tilhold i løvskogen nord for Lillevatnet.
71. *Gransanger* (*Phylloscopus collybita*). Regelmessig forekomst i området, men ikke i særlig antall, flest fugler blir notert syngende i mai (fugl på trekk?).
72. *Sivsanger* (*Arcocephalus schoenobaenus*). Rusasetvatnet er et av de få kjente tilholdsstedene for arten i Trøndelag. Arten ble først registrert i 1972 da 4 syngende individer ble hørt 17. juni (B.L.), dertil ble ett individ hørt 6. juli 1973. I undersøkelsesperioden ble ett individ hørt 3. juli 1974 og dagen etter av I.S. Dessverre ble ikke vatnet besøkt i juni, i denne måneden ble en rekke fugl (15-20 ind.) konstatert på Ørland flystasjon (I.S. pers. medd.). Lokaltiteten er velegnet for arten.
73. *Fuglekonge* (*Regulus regulus*). Trekkgjest i området, en flokk på 5-6 individer ble sett 13. september 1974.
74. *Svart/hvit fluesnapper* (*Ficedula hypoleuca*). 2 individer ble sett 4. juli 1974 (I.S.).
75. *Grå fluesnapper* (*Muscicapa striata*). To trekkobservasjoner: 1 individ 13. august 1973 (B.L.) og 8 individer 18. august 1974 (R.S.).

76. *Steinskvett* (*Oenanthe oenanthe*). Arten opptrer uregelmessig i området, således ble en rekke individer sett 6. juli 1973 (arten hekket trolig) mens det i 1974 bare ble sett ett individ i løpet av undersøkelsesperioden (3. juli).
77. *Buskskvett* (*Saxicola rubetra*). Arten er årviss i området og hekker høyst sannsynlig. Arten opptrer i antall på 10-15 individer i flokk i trekktiden (B.L.).
78. *Rødstrupe* (*Erithacus rubecula*). Arten er vanskelig å bedømme da få besøk er gjort på kveldstid/tidlig om morgenen, 2 registreringer foreligger fra 30. mai og 1. august 1974, ellers er arten notert av R.D. Arten hekker trolig i området (f. eks. vanlig i Austeråtlunden).
79. *Ringtrost* (*Turdus torquatus*). En vårtrekkobservasjon: 20 individer ble observert i pinsen 1970 (B.L.). Også R.D. har sett arten i området.
80. *Svarttrost* (*Turdus merula*). Arten opptrer vanlig i området, i løvskogen langs Rusasetfjellet/Vardheia er den særlig tallrik.
81. *Rødvingetrost* (*Turdus iliacus*). Arten hekker årvisst i området. I trekktidene kan større antall noteres sammen andre trostearter.
82. *Måltrost* (*Turdus philomelos*). Fåtallig forekomst, men hekker trolig, flest individer opptrer på trekk.
83. *Gråtrost* (*Turdus pilaris*). Vanlig hekkfugl. Under trekket forekommer store flokker sammen andre trostearter.
84. *Granmeis* (*Parus montanus*). Enkeltindivider/småflokker opptrer regelmessig i området til alle tider av året.
85. *Løvmeis* (*Parus palustris*). Opptreden som granmeis.
86. *Blåmeis* (*Parus caeruleus*). Følgende observasjoner foreligger: 1 individ 24. mai 1969, 1 individ 22. mars 1970 og 2 individer 5. mai 1973 (alle R.S.).
87. *Kjøttmeis* (*Parus major*). Regelmessig/vanlig art, hekker trolig i området. Opptrer hele året.
88. *Trekryper* (*Certhia familiaris*). Ett individ sett 12. mars 1963 (R.D.).
89. *Gråspurv* (*Passer domesticus*). Arten kan treffes i utkanten av området, arten hekker på gårdene i nærheten.
90. *Bokfink* (*Fringilla coelebs*). Vanlig hekkefugl i løvskogsområdene.

91. *Bjørkefink* (*Fringilla montifringilla*). Vanlig art i trekketidene og større flokker kan opptre, om sommeren sparsom, men arten hekker trolig.
92. *Dompap* (*Pyrrhula pyrrhula*). Arten opptrer regelmessig i trekketidene og om vinteren.
93. *Grønnfink* (*Carduelis chloris*). Arten er regelmessig i området utenom hekkesesongen, ingen registreringer i hekketiden.
94. *Grønnsisik* (*Carduelis spinus*). En trekkobservasjon: 10 individer observert 5. september 1974.
95. *Bergirisk* (*Acanthis flavirostris*). Arten opptrer særlig tallrik i området om våren og kan muligens hekke i knausene vest for vatnet.
96. *Gråsisik* (*Acanthis flammea*). Vanlig art i trekketidene, særlig om høsten.
97. *Sivspurv* (*Emberiza schoeniclus*). Vanlig hekkefugl i hele området, en av karakterartene blant småfuglene.
98. *Gulspurv* (*Emberiza citrinella*). Vanlig art som særlig har tilhold i løvskogsområdene og i randsonen mot dyrket mark. Opptrer hele året.
99. *Vierspurv* (*Emberiza rustica*). Eneste kjente funn i fylket, observert 1 ♂ 22. mai 1973 (R.S.).
100. *Snøspurv* (*Plectrophenax nivalis*). Arten er sett under trekk i området (R.D.).

SAMMENFATNING AV FUGLELIVET VED/I RUSASETVATNET

Det er spesielt legges merke til i Rusasetvatnet er forekomsten av gressender, sangsvane og sothøne samt småfugleartene i krattskogen ved vatnet, sivspurv, enkeltbekkasin, vipe og storspove. Området fungerer som hekkeplass for en del vannfugl og småfugl, myteplass for gressender, trekkplass/beiteplass for ender, vadere, småfugl m.fl., hvile/vaskeplass for måser, furasjeringsområde for fugl som hekker andre steder (ender, terner, svaler m.fl.), nattekvarter for andefugl og så lenge vatnet er åpent fungerer det som overvintringsplass for svaner m.fl. En merker seg at flere sjeldne arter for vårt land/vår landsdel er observert/funnet hekkende eller trolig hekkende, det sier en del om områdets potensielle verdi som tilholdssted for særlig kravfulle våtmarksarter.

Området består av forskjellige naturelementer som grovt kan inndeles på nedenstående måte for å få et bilde av fordelingen av karakterartene i området:

1. Åpen vannflate	= kvinand, siland
2. Nøkkroseområder	= brunnakke, sangsvane, sothøne
3. Sivaks/takrørområder	= stokkand, krikand, sothøne, sivspurv
4. Sumpområder	= enkeltbekkasin, stokkand, krikand, brushøne
5. Myrområder	= vipe, storspove, heippiplerke
6. Vannkant/løvsskog	= sivsanger, sivspurv
7. Løvsskog/kratt	= løvsanger, bokfink, rødvinge, gråtrost m.fl.
8. Skogkant	= gulspurv, svarttrost, buskskvett m.fl.
9. Eng/beiteområder	= lerke, gråspurv, vipe
10. Knauser/lyngrabber	= bergirisk, heippiplerke

De mest interessante og fuglerikeste delene av området er Lillevatnet og sumpen nord for dette, passasjen mellom Lillevatnet og Rusasetvatnet, Rusasetvatnets østre deler, kantskogen og løvskogen nord for Lillevatnet (se figur 4).

Tilsammen er hittil 100 arter notert innen området. Imidlertid må en ved mer utfyllende undersøkelser vente at flere arter vil dukke opp, således mangler blant annet en del småfuglarter som i det minste burde opp-tre i området i trekketidene, f. eks. *trepipplerke* (*Anthus trivialis*), *sidesvans* (*Bombycilla garrulus*), *gulsanger* (*Hippolais icterina*), *møller* (*Sylvia curruca*), *rødstjert* (*Phoenicurus phoenicurus*), *blåstrupe* (*Luscinia svecica*), *svartmeis* (*Parus ater*), *korsnebb* (*Loxia* sp.) m.fl.

Legger en klassisk naturvern til grunn kan en si at 100 fuglearter i et begrenset område av den kategori som vi her har med å gjøre, er meget høyt i norsk målestokk. Vanligvis vil en for de fleste vatn hos oss finne et langt mindre variert fugleliv. Uten sammenligning for-øvrig nevnes at det er notert ca. 175 arter pr. oktober 1974 på Tautra, Frosta kommune, Nord-Trøndelag, men da er hele øya tatt med samt strand- og gruntvannsområdene i fjorden rundt øya (dette er det høyeste arts-antall notert for noen lokalitet i Trøndelag).

GENERELT OM VERN AV VÅTMARKSOMRÅDER

Navnet våtmark er et samlebegrep som dekker en rekke forskjellige naturtyper som er mer eller mindre "våte"; myrer, sumper, næringsrike ferskvatn, strandenger, deltaer, estuarier, meandrerende elvestrekninger, langgrunne bukter/akumulasjonsstrender i/ved saltvatn og gruntvannsområder (ned til ca. 20 meters dyp) i skjærgården/ved kysten.

Våtmarksområdene hører generelt sett til de mest produktive områdene på kloden, og primærproduksjonen i særlig produktive våtmarker kan komme opp i 100-250 kg/ha/dag, dvs. det samme som helårsproduserende høyproduktiv jordbruksjord. Dessuten er variasjonen av plante- og dyrearter særlig stor, og mange av artene har spesialisert seg til våtmarksmiljøer.

Ved siden av våtmarkenes betydning som særlig verdifulle naturdokumenter med høy produksjon og stor variasjon, har de verdi som tilholdssted for sjeldne dyre- og fuglearter og voksested for sjeldne planteslag ut fra klassiske naturvern betraktninger. Flere av typene har betydning som yngel- og oppvekstområde for fiskearter av økonomisk verdi, som produksjonsområde for jaktbare viltarter, som beiteområder for husdyr, som forsknings- og undervisningsområder, rekreasjonsområder m.m. Dessuten vil ofte slike områder være av svært høy estetisk verdi.

For å nevne fuglene spesielt, er våtmarksområdene selve eksistensgrunnlaget for en lang rekke arter. Det gjelder særlig vannfugler som ender, gjess, svaner, dykkere, lommer, vadefugler, rikser m.fl. Mange av disse fuglene hekker i Skandinavia eller enda lengre nord og trekker sørover til vinterkvarter på kontinentet og i Afrika. I hekketiden er disse fuglene avhengig av våtmarksområdene for sin formering, for å finne føde og for å beskytte reir og unger.

I trekktidene er de avhengig av andre våtmarker som beite- og hvileplasser under sine lange vandringer til og fra vinterkvarterene. I vinterhalvåret er næringsrike, isfrie gruntvannsområder o.a. viktige for en rekke arter, således også i vårt land, da for standfugler og polar/østlige arter som overvintrer hos oss.

De forskjellige fugleartene har sine spesielle miljøkrav og kan ikke uten videre flytte til et annet sted; en rekke økologiske betingelser må være oppfylt dersom en art skal etablere seg i et område. Særlig vil forandringer influere på arter som stiller spesielt strenge krav til sine omgivelser, og nettopp kravfulle våtmarksarter er i en utsatt posisjon nettopp på dette felt. Fra et vilt-synspunkt må det være vesentlig å

sikre de beste produksjons-, oppvekst- og beite/hvileplassene for å høste i andre områder.

Våtmarkene tilhører de mest utsatte naturtyper vi har. Dette skyldes blant annet egnethet for havnebygging, industri, veianlegg, nydyrking og utslipp av kloakk, industriavfall, olje og avrenning fra jordbruksområder, silosaft etc. Ødeleggelsene av viktige våtmarker skjer med raskt økende takt, ikke bare i vårt eget land, men også i resten av Europa (og også ellers på kloden). Samtidig skjer forstyrrelser og forurensning i de våtmarker som fortsatt eksisterer. Norge har et klart internasjonalt ansvar når det gjelder vern om viktige våtmarksområder, men hittil er en kommet svært kort, og viktige områder er ødelagt eller holder på å gå over i historien.

NÆRINGSRIKE VATN

Naturlig næringsrike vatn er en type våtmarksområder som i Europa egentlig må regnes som en sør eller kontinental naturtype, som i Norge i det vesentligste finnes i det sørligste Østlandsområde og på Jæren. Utenom disse områder finnes idag en del spredte lokaliteter som må regnes til denne type; i lavlandet langs kysten fra Telemark til Trøndelag og ytre Nordland/Sør-Troms.

Årsaken til at vatna er næringsrike skyldes tilgang på mineralnæringsstoff. De næringsrike vatna ligger derfor særlig i lavlandet, i områder med gunstig geologi, marine avsetninger og jordbruk. Naturlig gjengroing er blitt forsert av avrenning fra jordbruksområder, tilsig av silosaft o.a. samt utslipp av kloakk m.m. I Norge finner en for det meste fattig berggrunn, dette og utvasking gjør at det ikke ligger til rette for utvikling av et stort antall næringsrike vatn.

I Trøndelag finner vi de særlig næringsrike vatna i lavlandet (særlig under 50 m.o.h.) ved kysten og ved Trondheimsfjorden. I landsdelen er denne type uvanlig, og det er bare et fåtall områder ved utløpet av Trondheimsfjorden (Agdenes - Ørland - Bjugn), i Innherred (Levanger - Verdal - Steinkjer) og sporadisk i Namdalen (Høylandet - Nærøy - Vikna (?)) samt enkelte spredte lokaliteter ellers som kommer inn under denne kategori. Ved siden av noen spredte vatn i Ytre Nordland/Troms, danner disse utpostene av denne naturtype i Norge (og Europa).

De næringsrike vatna hører med blant de økosystem med særlig høy produksjon, og dette har betydning også utenfor selve lokaliteten, f. eks. gjennom vassdraget, ved randeffekten, fugl og dyr beiter i området, men hekker eller har tilhold andre steder. Funksjonen som trekk/overvintringsplass for nordlige/østlige trekkfugler må særlig nevnes. Generelt sett er artssammensetningen/varisjonen langt større enn i andre (mindre næringsrike eller fattige) vatn, og det samme gjelder individtettheten. Således er de næringsrike vatna både kvalitativt og kvantitativt blant de fuglerikeste områdene vi har i vårt land, noe som selvfølgelig henger sammen med den høye produksjonen som gir insekt- og planteføde og vegetasjon som gir skjul.

Å måle et våtmarksområdes (særlig ferskvann, strand- og gruntvannsområder) verdi i forekomsten/sammensetningen av fuglearter, gir et godt bilde av områdets produksjon og variasjon på grunn av at fuglene står høyt i næringskjedene og er avhengig av produksjonen i lavere trinn. Et fuglerikt våtmarksområde vil derfor også ha andre biologiske kvaliteter.

De næringsrike vatna i vårt land er fåtallige og oftest avgrenset i omfang slik at det vanligvis er mindre arealer det er snakk om. De er derfor ofte svært ømfintlige ovenfor forskjellige inngrep, og balansen i området kan lett forstyrres. Lokalitetene er i varierende grad utsatt for tilsig av forurensninger og kloakk, noe som kan virke positivt til en viss grad, men for stor belastning tåles ikke. Støy og ferdsel i hekketiden kan være et problem, likeledes intensiv jakt på begrensede lokaliteter. Tekniske anlegg, luftledninger, oppdemning eller drenering o.a. kan ha negativ innvirkning alt etter inngrepets størrelse.

RUSASETVATNET I LOKAL SAMMENHENG

Rusasetvatnet er det eneste vatnet i Ørland kommune, ellers finnes bare noen mindre sump- og myrpartier spredt. Ørlandets natur-elementer har blitt sterkt forvandlet, og det er en prosess som ikke er slutt. Mye land er omformet til høyverdig landbruksjord, og det er lite tilbake av den opprinnelige natur bortsett fra de store strand- og gruntvannsområdene som omkranser kommunen, Austeråtlunden, områdene ved

Rusasetvatnet og mindre berg/fjellpartier (Fosenhei, Gartenbergene og Rusasetfjellet). Nå er riktignok Rusasetvatnet dels kunstig og kulturpåvirket, men områdets betydning som særlig viktig fuglelokalitet er godt dokumentert både når en ser på dets sammensetning, funksjoner og naturtype. Området kan ikke uten videre sammenlignes med viktige strand- og fjæreområder da området består av andre naturtyper, og dessuten er artssammensetningen annerledes. Likevel er det klart av Rusasetvatnet må betraktes som en del av et hele - Ørlands våtmarkssystem. Området utgjør således sammen med Grandefjæra o.a. strand- og gruntvannsområder kommunens viktigste grunnlag for fuglefaunaen.

Rusasetvatnet oppfyller flere av de betingelser som gjør at en kan få et variert og rikt fugleliv i området. Det vil således være av lokal verdi å sikre mangfoldigheten i naturen i kommunen ved å verne om et spesielt naturdokument som er av ornitologisk interesse i klassisk naturvernsammenheng, men særlig som et biologisk produksjonsområde med stor variasjon. Dersom Rusasetvatnet ødelegges, vil dette selvfølgelig medføre at det nåværende fuglelivet i området forsvinner, men det er klart at det også vil influere på fuglelivet i kommunen generelt, i og med at en spesiell naturtype forsvinner så vil også variasjonen avta. Ørlands natur blir fattigere.

Rusasetvatnet er velegnet som undervisningsobjekt, og dersom en planla en slik virksomhet skånsomt blant annet slik at tilstrekkelig hensyn til fuglene i hekketiden ble tatt, ville området være et tilbud for biologiundervisningen i ulike skoletrinn.

Forøvrig må en kunne si at Ørland kommune har et spesielt ansvar når det gjelder vern om natur generelt og våtmarksområder spesielt. Kommunen har på grunn av sin strategiske beliggenhet, topografiske utforming, klima og særlig viktige våtmarksområder noen av de viktigste fuglelokaliteter i Midt-Norge (se også senere).

RUSASET VATNET I REGIONAL SAMMENHENG

Ved utløpet av Trondheimsfjorden, i kommunene Agdenes, Ørland og særlig Bjugn, er det en konsentrasjon av lavlandsvatn som samlet danner et våtmarkssystem (dels sammen med strand- og gruntvannsområdene rundt Ørlandet). Følgende oversikt over en del vatn i området og forekomster av en del spesielle vannfuglearter forteller oss om lokalitetenes betydning som fuglebiotoper:

Tabell 2.

område art	L	R	E	B	S	K	Li	V	Ry	G
Hegre	H++	++	+	+	+	+	+	+	+	+
Sangsvane	+++	++	+	+	+	+				
Canadagås		++	H++	H++	+	+	+			
Stokkand	H+++	H+++	H++	H++	h++	+	+	++	+	+
Brunnakke	H+++	h+++	++	++	+	+	+	+		
Krikkand	H+++	h+++	++	+	+	+	+	+		
Stjertand	++	+								
Knekkand	+	h?+								
Skjeand	+	h?+	+	+						
Gravand	+	+								
Bergand	++		+							
Toppand	h++	H++	+							
Kvinand	++	+++	+	+	+	+	+	++	+	+
Havelle		+	+							
Siland	h++	h++	+	+	+	H+	+	+	+	+
Laksand	+	+								
Lappfiskand	+	+								
Myrrikse	+	+								
Åkerrikse	+	+								
Sivhøne	+	+								
Sothøne	H++	H+++	+	+	+					

Tegnforklaring:

L = Lillevatnet, Agdenes	K = Kottengvatnet, Bjugn
R = Rusasetvatnet, Ørland	Li = Liavatnet, Bjugn
E = Eidsvatnet, Bjugn	V = Vikavatnet, Bjugn
B = Brekkvatnet, Bjugn	Ry = Ryevatnet, Bjugn
S = Solemsvatnet, Bjugn	G = Gjølgvatnet, Bjugn

H = Hekkefugl h = trolig hekkefugl
+++ = tallrik ++ = mindre tallrik + = sporadisk/sjelden

De vatna som er oppsatt i tabellen er sammen med andre besøkt i sammenheng med undersøkelsene av Rusasetvatnet, men opplysninger foreligger fra tidligere besøk også.

Det er klart av Rusasetvatnet , Ørland og Lillevatnet, Agdenes danner kjernen i dette system av ferskvannslokaliteter. Det vil derfor være av vesentlig betydning at disse to områdene får bestå. Dersom de begge eller ett av dem forsvinner, vil dette ha innvirkning på variasjonen i naturen i området generelt og for fuglelivet i regionen spesielt. Fuglene, og særlig vannfuglartene, kan ikke uten videre flytte til nye områder, dersom ikke de økologiske forhold kunstig blir lagt til rette slik at de fyller artenes miljøkrav. Dessuten vil et område som kan tilfredsstillende vannfugl på forhånd være besatt med en bestand. Hvert område har en bæreevne som gjør at antallet arter og individer alltid vil være begrenset av tilgang på føde og skjul. Dermed vil det alltid være et optimalt nivå for hvor mange fugler som kan opptre i et område. Dette gjør at det vil være en balanse i forholdet mellom fugl og miljø som ikke uten videre kan overskrides ved innvandring.

Det er tydelig at sangsvaner, gressender m.fl. særlig i trekketidene og om vinteren skifter mellom vatna i regionen, dette skyldes at de nyttegjør seg produksjonen i de forskjellige vatna regelmessig. Det er ikke nok med en begrenset biotop, et system er nødvendig, ellers vil bestanden av fugl bli temmelig begrenset. Ved siden av at fuglene skifter mellom vatna for å søke føde, flytter de også når de blir skremt, for å finne natteplasser, etter isforhold m.m. Ved siden av kjerneområdene i et våtmarkssystem, vil også mindre verdifulle vatn ha verdi som reserveområder i flere sammenhenger.

RUSASET VATNET I FYLKESAMMENHENG

I Sør-Trøndelag fylke er det tilsammen ca. 410 vatn under 100 m.o.h., de er fordelt slik:

Osen kommune	5
Roan kommune	3
Åfjord kommune	21
Bjugn kommune	31
Ørland kommune	1
Rissa kommune	1
Agdenes kommune	8
Skaun kommune	1
Snillfjord kommune	12
Hemne kommune	9
Hitra kommune	ca. 200
Frøya kommune	<u>ca. 120</u>
Sør-Trøndelag fylke	<u>ca. 410</u>

Av disse lavlandsvatna er det bare to - 2 - vatn, Rusasetvatnet, Ørland og Lillevatnet, Agdenes, som skiller seg ut som særlig verneverdige ut fra et ornitologisk synspunkt. Dette er under 0,5% av lavlandsvatna i fylket. Dermed skulle Rusasetvatnets (og Lillevatnets) verdi i fylkes-sammenheng være klar nok. Det må nevnes at det i tillegg kommer enkelte vatn som har regional/lokal verdi i ornitologisk sammenheng.

I landsdelen forøvrig må nevnes at enkelte vatn i Inntrøndelag kommer opp i samme klasse som de to i Sør-Trøndelag, særlig deler av Hammervatnet, Levanger, deler av Leksdalsvatnet, Verdal og Klingsundet i Snåsavatnet, Steinkjer.

RUSASET VATNET I NASJONAL/INTERNASJONAL SAMMENHENG

Som nevnt tidligere er den naturtype Rusasetvatnet representerer sjelden i Midt-Norge samtidig som området sammen med Lillevatnet er de eneste særlig verneverdige ferskvannslokaliteter i lavlandet i Sør-Trøndelag fylke.

Å få sikret et nett av særlig viktige våtmarksområder er en høyt prioritert oppgave av nasjonal betydning. Et slikt nett vil være av avgjørende betydning for å ta vare på et variert plante- og dyreliv samtidig som viktige produksjonsområder blir sikret. I ornitologisk sammenheng er et slikt nett særlig viktig for trekkfugl som trenger hvile- og rasteplasser på vei nordover om våren og sørover om høsten, for de viktigste næringsrike lavlandsvatna gjelder dette særlig andefugl, svaner, gjess, vadere, rikser, lom, dykkere og en del småfugl. Dette har også internasjonal interesse da fugler ikke kjenner landegrenser og mange arter trekker over lange strekninger.

Ørlandets våtmarkssystem med Rusasetvatnet, Grandefjæra og andre er som helhet oppsatt som ett av to områder fra Sør-Trøndelag fylke, i rapporten: "Viktige våtmarksområder i Norden", utgitt av Miljøverndepartementet i 1973. Denne rapport er satt sammen for Nordisk Råd blant annet med bakgrunn i Konvensjonen for vern av våtmarker. Norge har nylig tiltrådt denne konvensjonen. Rapporten er en liste over de viktigste våtmarksområder i Norden som er kjent hittil.

Rusasetvatnet er oppsatt i listen over norske lokaliteter som er tatt med i Prosjekt Aqua som har som målsetting å registrere naturvitenskapelig verneverdige vannforekomster med sikte på å få dem beskyttet for fortsatt forskning.

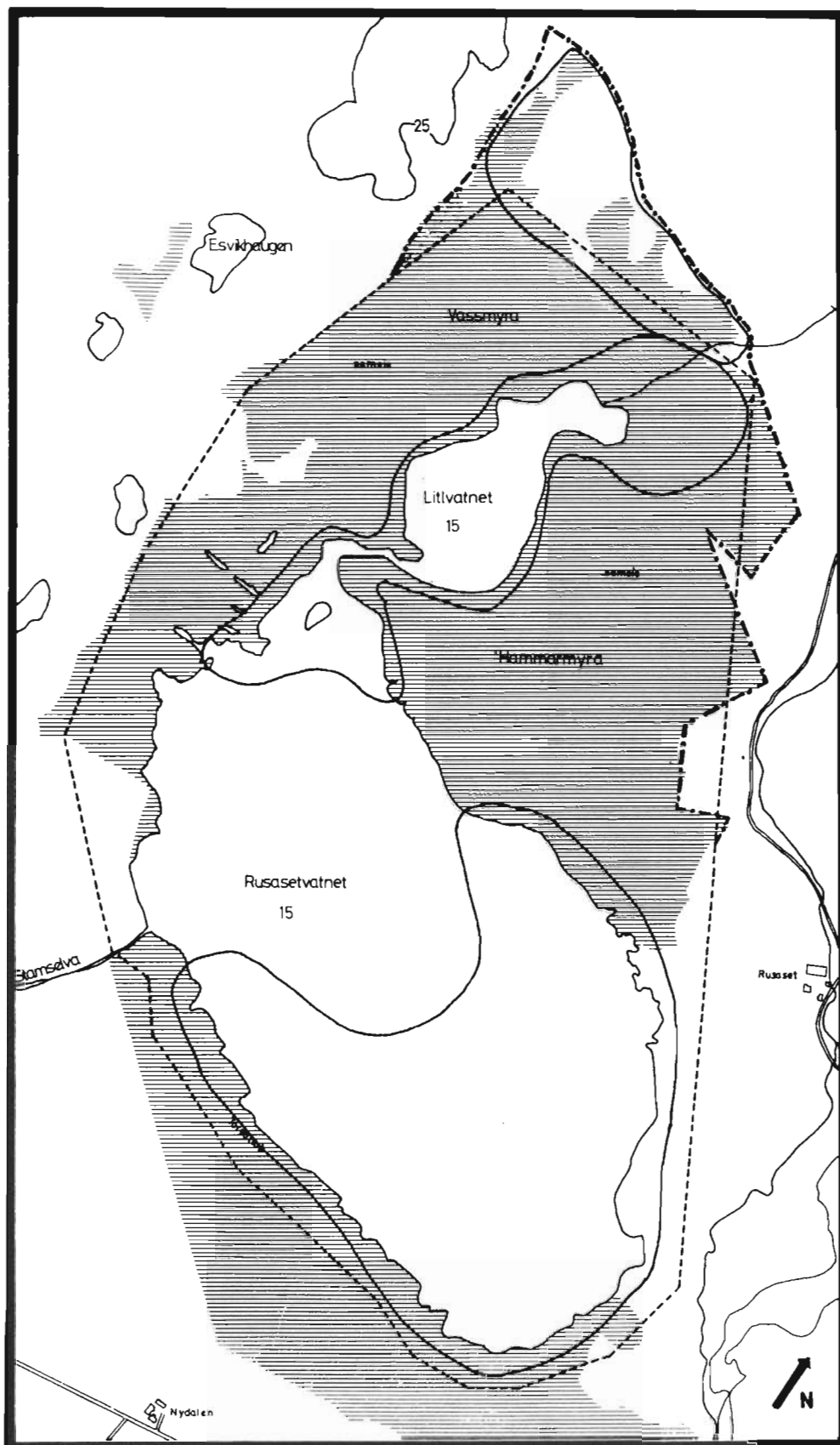
Vern om Rusasetvatnet vil derfor være et ledd i bestrebelsene for å sikre våre viktigste våtmarksområder for framtiden, ikke bare for fuglenes egen del, men særlig som produksjonsområde, på grunn av naturtypen, for undervisning og vern av lokal naturvariasjon. At området også vil ha betydning for å følge utviklingen i fuglelivet i årene framover er innlysende, fuglene er gode indikatorer på hvordan diverse miljøforstyrrelser, gifter etc. påvirker våre omgivelser. Området vil også være av generell interesse i vitenskapelig sammenheng, uten at en dermed tillegger de museale mål særlig prioritet.

VERNETILTAK

Det er naturlig at Rusasetvatnet med nærmeste omgivelser sikres som naturreservat etter lov om naturvern. En sier seg enig i det grenseforslag som naturvernkonsulent Ola Skauge, Utbyggingsavdelingen, Sør-Trøndelag fylke har utarbeidet, med visse justeringer i området nord- og østdel. Det er tilstrekkelig at grensene følger myr/sumpkanten fra Hammarmyra og et stykke nordover. Imidlertid bør grensen trekkes slik at løvskogen nord for Vassmyra blir med, da blir et viktig område for hekkende småfugl tatt med samtidig som en oppnår å få en skjerming av Lillevatnet. Se grenseforslag.

Jakt i området synes ikke tilrådelig. Anlegg, luftledninger etc. må hindres. Dersom området i framtiden ble benyttet i undervisning, kan et observasjonstårn plasseres i området utkant etter nærmere avklaring.

Ferdselsforbud synes ikke å være nødvendig i hekketiden på nåværende tidspunkt, men eventuelle vernebestemmelser bør inneholde et punkt hvor det åpnes adgang til å innføre slikt forbud dersom dette synes nødvendig senere.

Figur 3. Naturreservat.

- forslag til grenser, naturvernkonsulenten
- · - · - · - · - · forslag til endrete grenser, undertegnede
- de viktigste fugleområdene

LITTERATUR

- Bergedalen, Johs. 1974. *Hydrologiske undersøkelser omkring Rusasetvatnet på Ørlandet, spesielt med henblikk på dyrking av Stammesmyra.* Institutt for Kulturteknikk, NLH, Ås, stensiltrykk nr. 2, 1974.
- Haftorn, Svein. 1971. *Norges fugler.* Oslo 1971.
- Lien, Leif. 1973. Prosjekt Aqua, Norsk IBP/PF, *Fauna 1973, 2.*
- Norderhaug, Magnar. 1974. Konvensjonen for vern av våtmarker. *Norsk Natur 1974, 3.*
- Skogen, Arnfinn. 1963. Noen plantefunn fra Trøndelagskysten. *Blyttia 1963, bind 21.*
- 1965. Flora og vegetasjon i Ørland herred, Sør-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Årbok 1965.*
- Suul, Jon. 1974. Lillevatnet i Agdenes. *Trøndersk Natur 1974, 3/4.*
- Oversikt over viktige våtmarker i Norden.* Miljøverndepartementet 1973.
- Vern våre våtmarker.* World Wildlife Fund i Norge (informasjonsbrosjyre).

